

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ

Г. В. Фінашина, здобувач*
ХНАУ ім. В. В. Докучаєва

Проаналізовано та визначено специфіку правового забезпечення розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.

Постановка проблеми. Враховуючи обмеженість ресурсного потенціалу та низьку інвестиційну привабливість сільського господарства, кооперація стає особливо важливою для держави, адже має ряд переваг для стабільного розвитку аграрної сфери. За умови ефективного функціонування сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів

* Науковий керівник – д.е.н., професор, член кореспондент НААН України
О. В. Ульянченко

можливе вирішення гострих організаційно-економічних проблем дрібних сільськогосподарських товаровиробників (приватних та фермерських господарств). Нині у більшості розвинутих країн обслуговуюча кооперація посідає провідні позиції, на відміну від сільського господарства України, тому, передусім, необхідно сконцентрувати зусилля на створенні досконалої правової бази для активного розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика розвитку кооперативного руху та його законодавчого забезпечення знайшла відображення у працях багатьох вітчизняних вчених. Зокрема, А. П. Макаренко вважає, що кооперативне підприємництво відрізняється від інших організаційно-правових форм господарювання соціальною спрямованістю своєї діяльності, дотриманням, як правило, особливих кооперативних принципів і морально-етичних норм [1]. С. Д. Гелей досліджує історію кооперативного руху, теоретичні основи кооперації та правові засади діяльності кооперативних організацій в Україні [2]. В. В. Гончаренко розглядає кооперативну діяльність, як таку, що здійснюється кооперативами (кооперативними товариствами, спілками) з орієнтацією на задоволення внутрішніх потреб діяльності кооперативу, які користуються послугами останнього [3]. За словами відомого вченого В. В. Зіновчука, специфічною рисою формування правового поля сільськогосподарської кооперації в Україні є те, що головним завданням законодавчої та нормативно-правової роботи на сучасному етапі є відродження, «створення заново», справжніх кооперативів в аграрному секторі економіки [4].

Питання правового забезпечення сільськогосподарської обслуговуючої кооперації були і є дискусійними, що зумовлює актуальність подальших досліджень з цього питання.

Мета і методика досліджень. Метою статті є аналіз та визначення специфіки правового забезпечення розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.

Під час проведення досліджень використано такі методи: системного аналізу, монографічний, методи пізнання й порівняння, методи індукції і дедукції, узагальнення. За допомогою абстрактно-логічного методу теоретично узагальнено сутність основних понять, сформуовано висновки.

Виклад основного матеріалу. Держава приділяла і приділяє значну увагу розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації. Про це свідчить прийняття ряду нормативно-правових актів, а саме:

1. Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України «Про розвиток сільськогосподарських обслуговуючих

кооперативів» від 31.08.2000 р., метою якого є активізація становлення і розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів в Україні, створення правових, організаційних і соціально-економічних умов щодо їх розвитку. Цим наказом було затверджено Програму становлення і розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів як неприбуткових організацій, завданнями якої є: через відродження і розвиток сільськогосподарської кооперації сприяти незворотності процесів аграрної реформи, ринкової трансформації сільського господарства та відродження українського села як першооснови розбудови демократичного суспільства в Україні; координувати діяльність щодо створення і підтримки мережі сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів тощо [5].

2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Програми розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів на 2003–2004 роки» від 12.12.2002 р., метою якої є активізація розвитку на кооперативних засадах сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, у т. ч. агроторгових домів, розширення їх присутності на біржовому ринку, використання виробничого потенціалу та інфраструктури споживчої кооперації і на цій основі підвищення ефективності сільськогосподарської діяльності [6]. Це сприяло затвердженню наступного нормативного-правового документу.

3. Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України «Про затвердження Рекомендацій щодо створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів з використанням майнових паїв або часток в майні, що знаходиться у спільній частковій власності колишніх членів реорганізованих колективних сільськогосподарських підприємств» від 18.03.2003 р., метою якого є збереження та підвищення ефективності використання цілісних майнових комплексів, що знаходяться у спільній частковій власності колишніх членів реорганізованих колективних сільськогосподарських підприємств та створення на базі цього майна сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів [7].

4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової економічної програми підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів на період до 2015 року» від 03.06.2009 р. Як бачимо, вчасно цей захід реалізовано не було: нормативно-правовий акт було затверджено лише у 2009 р. і втратив чинність у 2011 р. згідно з Постановою Кабінету Міністрів України «Про скорочення кількості та укрупнення державних цільових програм» від 22 червня 2011 року №704[8];

5. Законом України «Про Державний бюджет України на 2011 рік» від 23.12. 2010 р. було передбачено видатки на державну підтримку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів у сумі 5 000 тис. грн [9]. З метою раціонального використання цих коштів було прийнято наступний нормативно-правовий документ.

6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для підтримки сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів» від 9.03.2011 р. Цей Порядок визначає механізм використання коштів, передбачених у державному бюджеті за програмою «Державна підтримка сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів» [10]. Але 5.12.2011 р. Кабінет Міністрів України видає Розпорядження «Про перерозподіл деяких видатків державного бюджету, передбачених Міністерством аграрної політики та продовольства на 2011 рік», згідно з яким здійснити перерозподіл видатків державного бюджету шляхом зменшення обсягу видатків розвитку за програмами 2801150 «Державна підтримка сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів» на суму 5000 тис. грн та 2801170 «Фінансування заходів по захисту, відтворенню та підвищенню родючості ґрунтів» на суму 5000 тис. грн і збільшення обсягу таких видатків за програмою 2801590 «Часткове відшкодування вартості будівництва нових тепличних комплексів» на суму 10000 тис. грн [11]. Це свідчить про непослідовну і неузгоджену політику держави щодо підтримки розвитку обслуговуючої кооперації.

7. ЗУ Про внесення змін до ЗУ «Про сільськогосподарську кооперацію» № 5495-VI [12], згідно з яким зазначається, що сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи здійснюють обслуговування своїх членів – виробників сільськогосподарської продукції, не маючи на меті одержання прибутку, і є неприбутковими організаціями. Також уточнені інші положення щодо особливостей створення та функціонування сільськогосподарських кооперативів.

8. Ініціатива «Рідне село» 15.05.2012 р., основні положення якої були розроблені Міністерством аграрної політики та продовольства за участі Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад, профільних громадських організацій, установ аграрної науки, міжнародних експертів та аграріїв [13]. Ініціатива «Рідне село» є частиною процесу соціоекономічної модернізації аграрного сектора, напрями та заходи якої спільно напрацьовуються нині Міністерством аграрної політики та продовольства, державними органами виконавчої влади, аграрною наукою, громадськими організаціями в межах проекту Стратегії розвитку аграрного сектора. Метою Ініціативи є підвищення

якості життя сільського населення через зміцнення сільської економіки, налагодження соціальної інфраструктури, покращення довкілля. Дії Ініціативи спрямовані за двома напрямками, відповідно, двома етапами у часі: зміцнення економіки господарств населення, фермерських господарств; підтримка сільськогосподарської кооперації як дієвого шляху підвищення конкурентоспроможності малих та середніх виробників сільськогосподарської продукції.

Висновки. Вважаємо, що прийняття ЗУ про внесення змін до ЗУ «Про сільськогосподарську кооперацію» та залучення сільськогосподарських товаровиробників до Ініціативи «Рідне село» сприятиме більш ефективній реалізації ресурсного потенціалу країни, збереженню робочих місць, соціальному розвитку сільських територій.

Список використаних джерел

1. Макаренко А. П. Теория и история кооперативного движения / А. П. Макаренко – М.: ИКЦ «Маркетинг», 2002. – 328 с.
2. Гелей С. Д. Теорія та історія кооперації: підручник / С. Гелей, Р. Пастушенко. – К., 2006. – С. 329.
3. Гончаренко В. В. Кредитна кооперація. Форма економічної самопомоги сільського і міського населення у світі та в Україні (теорія, методологія, практика) / В. В. Гончаренко – К.: Глобус, 1998. – 330 с.
4. Зіновчук В. В. Організаційні основи сільськогосподарського кооперативу. Вид. друге: доп. і перероб / В. В. Зіновчук – К.: Логос, 2001. – 380 с.
5. Про розвиток сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів: Наказ Міністерства аграрної політики від 31.08.2000 р. № 168 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pravo-law.kiev.ua/192258.html>.
6. Про затвердження Програми розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів на 2003–2004 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.12.2002 р. № 1858 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1858-2002>.
7. Про затвердження Рекомендацій щодо створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів з використанням майнових паїв або часток в майні, що знаходиться у спільній частковій власності колишніх членів реорганізованих колективних сільськогосподарських підприємств: Наказ Міністерства аграрної політики від 18.03.2003 р. № 67 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc>.

8. Про скорочення кількості та укрупнення державних цільових програм: Постанова Кабінету Міністрів України від 22 червня 2011 р. № 704 // Урядовий кур'єр. – 2011. – № 121. – 7 липня.
9. Про Державний бюджет України на 2011 рік: Закон України від 23.12.2010 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2857-17>.
10. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для підтримки сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів: Постанова Кабінету Міністрів України від 9.03.2011 р. № 272 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/272>.
11. Про перерозподіл деяких видатків державного бюджету, передбачених Міністерству аграрної політики та продовольства на 2011 рік: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 5.12.2011 р. № 1222-р // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://document.ua/pro-pererozpodil-dejakih-vidatkiv-derzhavnogo-byudzhetu-pere-doc79943>
12. Про внесення змін до Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію»: Закон України від 20.11.2012 р. № 5495-VI.
13. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://kharkivoda.gov.ua/ru/document/view/id/9820>.